01 සමාජ විද්‍යාව හැඳින්වීම

1.1 සමාජ විද්‍යාව නිර්වචන ආශ්‍රිත ව හඳුනා ගැනීම

19 වන සියවසේ දී මානව සමාජය වඩාත් විද්‍යාත්මක ව හදරන එළඹුමක් ලෙස සමාජ විද්‍යාව බිහි විය. එදා සිට අද වන තෙක් මෙම විෂය නිර්වචනය කිරීම සඳහා විවිධ සමාජ විද්‍යාඥයින් උත්සාහ ගෙන ඇත. නමුත් මේ පිළිබඳ ව තවමත් නිශ්චිත නිර්වචනයක් බිහි වී නැත. මෙයට මූලික ම හේතුවක් වන්නේ බොහෝ සමාජ විද්‍යාඥයින් තම විෂය පරිචය සහ මතවාද ඔස්සේ සහ තමන් අනුදත් සමාජ විද්‍යා විෂය පථයේ පිහිටා සමාජ විද්‍යාව යනු කුමක් ද යන්න විග්‍රහ කිරීමට උත්සුක වීමයි. එසේ ම සමාජ විද්‍යාවට පුළුල් පරාසයක පැතිර ගිය විෂය ක්ෂේත්‍රයක් පැවතීම ද විෂය නිර්වචනය කිරීමේ පවතින ගැටළුවක් වේ. එසේ වුව ද සමාජ විද්‍යාඥයින් විසින් මෙම විෂය නොයෙකුත් ආකාරයෙන් නිර්වචනය කර තිබේ. එම නිර්වචන ආශ්‍රයෙන් සමාජ විද්‍යාව යනු කුමක් ද යි හඳුනා ගත හැකි ය. එම නිර්වචන කීපයක් පහත දැක්වේ.

කිංස්ලි ඩේවිස් (Kinsley Davis) නමැති සමාජ විද්‍යාඥයා විසින් "Human Society" නම් ග්‍රන්ථයෙ හි සමාජ විද්‍යාව මෙසේ නිර්වචනය කර ඇත.

"සමාජ විද්‍යාව යනු සමාජය පිළිබඳ ව ප්‍රධාන විද්‍යාවයි"

මෙම නිර්වචනය තුළින් සමාජ විද්‍යාව යනු සමාජය විද්‍යාත්මක ව අධ්‍යයනය කරනු ලබන ප්‍රධාන විෂය ක්ෂේත්‍රය යන අදහස ගෙන දෙයි. එහෙත් සමාජයේ කුමන කොටස නැතිනම් කුමන ස්වභාවයන් අධ්‍යයනය කරන්නේ ද යන්න එයින් ප්‍රකාශ නොවේ.

එච්.පී. ෆෙයාචයිල්ඩ් (H.P. Fairchild) නමැති සමාජ විද්‍යාඥයා විසින් "General Sociology" නමැති කෘතියේ සමාජ විද්‍යාව මෙසේ නිර්වචනය කර ඇත.

''මානව පරිසරය, මිනිසා හා ඒ සියල්ල අතර ඇති අන්‍යෝන්‍ය සම්බන්ධතාව පිළිබඳ ව හදරන විෂය සමාජ විද්‍යාව වේ''

මෙම නිර්වචනයෙන් මිනිසා, මිනිස් සමාජය හා ඒ අතර පවතින සම්බන්ධතාව අධ්‍යයනය කිරීම සමාජ විද්‍යාව ලෙස දැක්වේ.

ඒ. ඩබ්ලිව්. ස්මෙල් (A.W. Small) ගේ "General Sociology" නමැති ග්‍රන්ථයේ දී "සමාජ විද්‍යාව සමාජ සම්බන්ධතා (Social Relation) පිළිබඳ විද්‍යාව" යනුවෙන් නිර්වචනය කර ඇත.

මෙම නිර්වචනයෙන්ද මිනිස් සමාජ සබඳතා විද්‍යාත්මක ව හදරන විෂය ක්ෂේත්‍රය සමාජ විද්‍යාව ලෙස හඳුන්වයි.

රොබට් පාර්ක් (Robert Park) ට අනුව "සමාජ විද්‍යාව යනු සාමූහික චර්යාව (Collective Behaviour) පිළිබඳ ව අධ්‍යයනය" වේ. මිනිස් සමාජයේ ප්‍රධාන ලක්ෂණයක් වන සාමූහික හැසිරීම පිළිබඳ ව අධ්‍යයනය සමාජ විද්‍යාව ලෙස ඔහු නිර්වචනය කර ඇත.

"සමාජ විද්‍යාව සමාජ ආයතන හෙවත් සමාජ සංස්ථා පිළිබඳ විද්‍යාවයි" යනුවෙන් එමිල් ඩුර්ක්හයිම් නම් සමාජ විද්‍යාඥයා (Emile Durkheim) අර්ථ කථනය කර ඇත. එමගින් පැහැදිලි වන්නේ සමාජීය පරිසරය පවත්වා ගෙන යාමට හා සමාජයේ මධ්‍යගත අවශ්‍යතා ඉටු කිරීමට සමාජ සංස්ථාවල ඇති වැදගත් කමයි. මිනිසා සමාජ සත්ත්වයකු බවට පත් කිරීමටත් ඔහුගේ පැවැත්ම තහවුරු කිරීමටත් සමාජ සංස්ථා කෘත්‍යමය බලපෑමක් ඉටු කරයි. ඒ අනුව සමාජ සංස්ථා විද්‍යාත්මක ව අධ්‍යයනය කරන විෂයක් ලෙස සමාජ විද්‍යාව හඳුන්වා ඇත.

විද්‍යාත්මක අධ්‍යයනවල දී කිසියම් ගැටළුවක් සුවිශේෂී ව අධ්‍යයනය කරනු ලබයි. අධ්‍යයනය තුළින් ගැටළුවේ ස්වභාවය හා ඊට බලපානු ලබන හේතු සාධක තේරුම් ගත හැකිවේ. සමාජ විද්‍යාඥයා ද අධ්‍යයනය කරනු ලබන්නේ සමාජයේ පවත්නා ගැටළුවකි. උදහරණයක් ලෙස බාලාපරාධ ඇතිවන්නේ ඇයි ද යන ගැටළුව සමාජ විද්‍යාඥයින් විසින් අධ්‍යයනය කරනු ලබයි. එසේ අධ්‍යයනය කිරීම තුළින් සමාජ විරෝධි චර්යා ඇති වීමට බලපාන පවුල් පරිසරය හා ඒ හා බැඳී පවතින වෙනස් සමාජ සාධක තේරුම් ගත හැකි වන අතර එම අනිසි බලපෑම් වළකා ගැනීමට සමාජය සංවිධානය කළ හැකි වේ.

1.2 සමාජ විද්‍යාව විෂයයක් ලෙස සංවර්ධනය වූ ආකාරය

සමාජය විද්‍යාත්මකව අධ්‍යයනය කිරීමේ විධිමත් ක්‍රමයක් ඔස්සේ සමාජ විද්‍යාව විෂය ගොඩනැගී සංවර්ධනය වූයේ බටහිර සමාජය තුළ ය. ඒ සඳහා සමාජ විද්‍යාඥයන් රාශියක් අධ්‍යයනයෙන් හා මතවාදයෙන් දායක විය. ඒ අතුරින් කැපී පෙනෙන දායකත්වය දැක්වූ ඔගස්ට් කොම්ට්, හර්බට් ස්පෙන්සර්, එමිල් ඩුර්ක්හයිම්, මැක්ස් වේබර්, කාල් මාක්ස්, ආදීන්ගෙන් ලැබුණු දායකත්වය පිළිබඳ ව මෙහි දී විමසා බැලිය යුතු වේ.

ඔගස්ට් කොම්ට් (Auguste Comte - 1798-1857) නමැති සමාජ දාර්ශනිකයා විසින් 19 වන සියවසේ මැද භාගයේ පමණ මෙම විෂය හඳුන්වා දෙන ලදී. ඔහු විසින් රචිත "යථානුභූත දර්ශනය" (Positive Philosophy)

නමැති ග්‍රන්ථයෙන් සමාජ භෞතික විද්‍යාව (Social Physics) යනුවෙන් මෙම විෂය හඳුන්වා දී ඇත. එම පදයට එතරම් රුචියක් නොදක් වූ ඔහු පසුව සමාජ විද්‍යාව (Sociology) යනුවෙන් හඳුන්වා දුන්නේ ය. ඒ නිසා ඔහු සමාජ විද්‍යාවේ පියා ලෙස හඳුන්වනු ලැබේ.

ඔගස්ට් කොම්ට් සමාජය විද්‍යාත්මකව හැදෑරීමේ දී අංශ දෙකක් පිළිබඳ ව අවධානය යොමු කළ යුතු බව පැවසී ය. එනම්

1. සමාජ ස්ථිතිකත්වය (Social Statics)
2. සමාජ ගතිකත්වය (Social Dynamics)

සමාජ ස්ථිතිකත්වය හැදෑරීම තුළින් සමාජ ගතිකත්වය තේරුම්ගත හැකි බව පෙන්වා දුන් කොම්ට් සමාජ පරිණාමයද අවධි 3 ක් යටතේ විග්‍රහ කළේ ය. දේවවාදි අවධිය, පාරභෞතික අවධිය හා යථානුභූත අවධිය වශයෙන් ඒවා නම් කළ අතර සමාජය මෙම යුග ඔස්සේ අනුක්‍රමයෙන් වෙනස් වන බව ඔහුගේ අදහස විය.

සමාජ විද්‍යාවේ වර්ධනය පිණිස දායක වූ ප්‍රධාන පෙළේ සමාජ විද්‍යාඥයකු ලෙස ප්‍රංශ ජාතික එමිල් ඩුර්ක්හයිම් (Emile Dukheim 1858-1917) නමැති සමාජ විද්‍යාඥයා හැඳින්විය හැකි ය. 1882 දී දර්ශනය පිළිබඳ ව උපාධිය ලබාගත් ඔහු පාසල් ගුරුවරයකු වශයෙන් කටයුතු කරන අතර සමාජ විද්‍යාව විෂය පිළිබඳ ව ද උනන්දුවක් දක්වීය. ඒ අනුව ජර්මනියට ගිය ඔහු ආර්ථික විද්‍යාව, මානව විද්‍යාව, සහ ජන චර්යා යන විෂයයන් හදරනු ලැබීය. අනතුරුව ප්‍රංශයේ Bardeaux විශ්ව විද්‍යාලයේ සමාජ විද්‍යාව පිළිබඳ ව කථිකාචාර්යවරයකු ලෙස සේවය කරමින් ප්‍රංශයට සමාජ විද්‍යාව නමැති විෂය හඳුන්වා දීමට ක්‍රියා කළේ ය. 1881 දී ඔහු එම විශ්ව විද්‍යාලයේ සමාජ විද්‍යා මහාචාර්යවරයා බවට ද පත් වූයේ ය.

සමාජ විද්‍යාවේ ඉතිහාසය හදරන විට ප්‍රංශය හා එමිල් ඩුර්ක්හයිම් අමතක කළ නොහැකි ය. සමාජ විද්‍යාව නමැති විෂය වර්ධනය කිරීම සඳහා ප්‍රංශය තුළ එමිල් ඩුර්ක්හයිම් විසින් කර ඇති සම්මාදම ඉතා වැදගත් වීම එයට හේතුව යි. ඩුර්ක්හයිම්ට පෙර කිසිම සමාජ විද්‍යාඥයකු විසින් සමාජ විද්‍යාවට අධ්‍යයන ක්‍රම වේදයක් හඳුන්වා දී නොතිබිණි. සමාජ විද්‍යාව දර්ශනයෙන් මුදවා විද්‍යාත්මක විෂයයක් ලෙස ව්‍යාප්ත කිරීමට එමිල් ඩුර්ක්හයිම් උත්සාහ

ගන්නා ලදී. එමෙන් ම සමාජ පරිණාමය, ආගම, අධ්‍යාපනය, සියදිවි නසා ගැනීම් ආදිය පිළිබඳ සමාජ විද්‍යාත්මක අධ්‍යයනයන් රාශියකින් ද ඔහු සමාජ විද්‍යාවට දයක විය. ඔහුගේ අධ්‍යයනයන් මෙසේ දැක්විය හැකි ය.

1. The rules of sociological method - 1895 සමාජ විද්‍යා තර්ක ක්‍රමවේදයේ නීති
2. The division of labour in society - 1893 සමාජයේ ශ්‍රම විභජනය
3. The elementary forms of religious life - 1912 ආගමික ජීවිතයේ හරය
4. Suicide - 1897 ආත්ම ඝාතනය
5. Professional ethics and civic morals - 1897 ආචාර ධර්ම හා පුරවැසි අගනාකම්

1864 අප්‍රේල් 21 දින ජර්මනියේ උපත ලැබූ මැක්ස් වේබර් මූලික අධ්‍යාපනයෙන් පසු 1882 දී නීතිය පිළිබඳ ව උපාධියක් ලබා ගත්තේ ය. ඉන්පසු විවිධ විශ්ව විද්‍යාලවලින් උපාධි ලබාගත් ඔහු විශ්ව විද්‍යාල ගුරුවරයෙකු, සමාජ විද්‍යාඥයෙකු, ක්‍රියාකාරී දේශපාලන නායකයෙකු, ආර්ථික විද්‍යාඥයෙකු හා හමුදා නිළධාරියෙකු ආදී වශයෙන් ක්ෂේත්‍ර ගණනක කටයුතු කර ඇත.

සමාජ විද්‍යාව විෂය වර්ධනය සඳහා ද වේබර් විසින් දක්වා ඇති දායකත්වය විශේෂිත ය. ඔහුගේ ඉගැන්වීම් වෙබේරියානු සමාජ විද්‍යාව (Weberian Sociology) නමින් හැඳින්වේ. ඔහුගේ සමාජ විද්‍යාත්මක දායකත්වය ක්ෂේත්‍ර ගණනාවක් ඔස්සේ පැතිර පවතී. ඒවා අතර පහත සඳහන් ක්ෂේත්‍ර ප්‍රමුඛ වේ.

- සමාජ ක්‍රියා න්‍යාය
- සමාජ විද්‍යාවේ ක්‍රමවේදය
- ප්‍රොතෙස්තන්ත්‍ර ආචාරධර්ම හා ධනවාදයේ සාරය
- ආධිපත්‍යය වර්ගීකරණය
- නිලබල ක්‍රමය

මැක්ස් වේබර් විසින් සමාජ විද්‍යාව සඳහා කරනු ලබන සේවය පසුකාලීන සමාජ විද්‍යාඥයින් කෙරෙහි ද බලපෑම් කර ඇත.

සමාජ විද්‍යාවේ මූලික සංකල්ප වෙනස් මාවතකට යොමු කළ අයෙකු ලෙස කාල්මාක්ස් හඳුන්වා දිය හැකි. 1818 මැයි 5 දින ජර්මනියේ ට්‍රීර් (Trier) නගරයේ කාල් මාක්ස් උපත ලැබී ය. ළමාවියේ සිට අධ්‍යාපනය කෙරෙහි යොමු වූ මාක්ස් තරුණ විය වන විට දර්ශනය පිළිබඳ ව මුල් උපාධිය ලබා ගත්තේ ය. අනතුරුව නීතිය පිළිබඳ ව ද උපාධිය ලැබූ ඔහු ආචාර්ය

උපාධිය දක්වා අධ්‍යයන කටයුතු කරනු ලැබී ය. අධ්‍යාපනයෙන් ලත් දැනුම හා පර්යේෂණ ඥානය ඔහුගේ නව අර්ථකථන ඉදිරිපත් කිරීම කෙරෙහි හේතු විය.

මාක්ස්ගේ විග්‍රහයන් නීතිය, ඉතිහාසය, දර්ශනය හා ආර්ථික විද්‍යාව හා සම්බන්ධ වේ. එම නිසා ඔහු සමාජීය විද්‍යාඥයකු ලෙස සලකනු ලැබේ. නමුත් මාක්ස් විග්‍රහයන් තුළ සමාජ විද්‍යාත්මක පදනමක් පවතින බැවින් ඔහු සමාජ විද්‍යාඥයකු ලෙසද සලකනු ලැබේ. මාක්ස්ගේ විග්‍රහයන් සමාජ විද්‍යාවේ වර්ධනය සඳහා බලපෑම් කර ඇත. එනම්

මාක්ස්ට අනුව සමාජ ඉතිහාසය යනු පංති සටන් පිළිබඳ ඉතිහාසය යි. එනම් සමාජ ඉතිහාසයේ සෑම යුගයක ම පාහේ පටන් සටන් පැවත ඇත. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස සමාජය ඉදිරියට ගමන් කරයි. පංති යනු නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියට දක්වන සම්බන්ධතාවයි. සමාජ පරිණාමය පංති සටන්වලට අනුව සිදු වූ ආකාරය ඔහු පැහැදිලි කර ඇත.

1.3 සමාජ විද්‍යා දැනුම සමාජීය ව්‍යවහාරවල දී උපයෝගි කරගත යුතු ආකාරය

ඕනෑම විෂය ක්ෂේත්‍රයක් වඩාත් වැදගත් වන්නේ මූලික කරුණු දෙකක් පදනම්ව ය. එනම්,

I. දැනුම් පරාසය
II. දැනුමේ උපයෝගිතාව

සමාජ විද්‍යාවේ දැනුම් පරාසය විද්‍යාත්මක ක්‍රමවේදයක් තුළ ගොඩනගා ඇත. ඒ අනුව සමාජ විද්‍යාව ඊට ආවේණික වූ ගති ලක්ෂණයන්ගෙන් සමන්විත වේ. සමාජය පිළිබඳ ව දැනුම විද්‍යාත්මක පදනමක් මත ගොඩනගා තිබේ. එහි මූලික ලක්ෂණය වන්නේ අගති විරහිත (Bias Less) බව යි. සමාජ විද්‍යාඥයා සමාජය අධ්‍යයනය කිරීමේ දී ඒ සම්බන්ධ ව කිසි ම අගතියකට පත් නොවෙයි. සමාජ යථාර්ථය පවතින ආකාරයෙන් අධ්‍යයනය කරන ලබයි. මෙහි දී යහපත් හා අයහපත් ආදී වශයෙන් සාරධර්ම විනිශ්චයක් සිදු නොකරයි. පුද්ගලයා සමාජයේ හැසිරෙන්නේ කෙසේද යන්න විශ්ලේෂණය කරයි. විවිධ සමාජ, ආර්ථික, දේශපාලනික, ආගමික දර්ශන අනුගමනය කරනු ලබන මිනිසුන්ගේ චර්යාවන් අධ්‍යයනය කරයි. ඒ අනුව සමාජය අධ්‍යයනය කිරීමේ හා සමාජය පිළිබඳ ව ප්‍රශස්ත විද්‍යාත්මක දැනුමක් ලෙස සමාජ විද්‍යාත්මක දැනුම භාවිත කළ හැකි ය.

නොමිලේ බෙදා හැරීම සඳහා ය

සමාජ විද්‍යා දැනුමේ පවතින තවත් විශේෂ ලක්ෂණයක් වන්නේ මිනිසාගේ සමාජ ජීවිතය (Social Life) සමස්ත ලෙස අධ්‍යයනයට යොමුවීමය. අනෙකුත් සමාජීය විද්‍යාවන් තම විෂය පථය මත පිහිටා අධ්‍යයනය කරයි. එනම් මිනිසාගේ සමාජ ජීවිතය කෙරෙහි බලපානු ලබන යම් සාධකයක් කෙරෙහි අවධානය යොමු කරමින් සමාජය හැදෑරීමයි. උදහරණයක් ලෙස දේශපාලන විද්‍යාව බලය (Power) යන සාධක මත පිහිටා සමාජය අධ්‍යයනය කිරීම දැකිය හැකි ය. නමුත් සමාජ විද්‍යාව මිනිසාගේ සමාජ ජීවිතය කෙරෙහි බලපාන විවිධ සාධක ගැන පොදුවේ අධ්‍යයනය කරනු ලැබේ. ඒ අනුව සමාජ විද්‍යාවේ දැනුම අනිකුත් සමාජීය විද්‍යාවන්ගේ දැනුමට වඩා මිනිසාගේ සමාජ ජීවිතය වඩාත් පුළුල් ලෙස තේරුම් ගැනීමට හා විග්‍රහ කිරීමට උපයෝගී කර ගත හැකි ය.

සමාජ විද්‍යාව සංස්කෘතික ම ය වශයෙන් පවත්නා මානව අන්තර්ක්‍රියාවන් ද අධ්‍යයනය කරනු ලබයි. එහි දී එක් සංස්කෘතියක් තවත් සංස්කෘතියකට අසමාන බව තේරුම් ගැනේ. එක් එක් සමාජ තුළ ජීවත් වන අය තම සංස්කෘතිය ශ්‍රේෂ්ඨතම යැයි ආත්ම කේන්ද්‍රීයව සිතති. (Ego Centric) එසේ සිතීමෙන් තමන් අන්‍යයන්ට වඩා සුපිරි වර්ගයක් යැයි සිතිය හැකි ය. එය සමාජ ගැටුම් සඳහා ඉවහල් විය හැකි ය.

නමුත් සමාජ විද්‍යාඥයින් සංස්කෘතිකමය වෙනස්කම් තුළ සිරවී සමාජය උස් පහත් වශයෙන් බෙදිය නොහැකි බව පෙන්වා දෙයි. ඊට හේතු ලෙස ඔවුන් දක්වන මතය වන්නේ සංස්කෘතික වෙනස කෙරෙහි වඩාත් බලපෑම් කර ඇත්තේ පාරිසරික, දේශගුණික හා ජානමය සාධක බවයි. ඒ අනුව සමාජ සංස්කෘතික රාමුව යථාර්ථ වශයෙන් වටහා ගැනීමට සමාජ විද්‍යා දැනුම උපයෝගි කරගත හැකි ය. එමගින් සමාජ සාමය සඳහා මග හෙළි කළ හැකි ය.

සමාජ විද්‍යා දැනුමේ උපයෝගිතාව නූතන සමාජය තුළ ඉතා ඉහළ අගයක් පෙන්නුම් කරයි. නූතන සමාජය තුළ සමාජ ප්‍රශ්න එන්න එන්නම වැඩි වෙමින් පවතී. එමනිසා සමාජය විසංවිධානය වී ඇත. සමාජ අර්බුද විද්‍යාත්මක ව නිරීක්ෂණය කර එහි පොදු පැවැත්ම සමාජ විද්‍යාව මගින් විග්‍රහ කෙරේ. දුගීකම, අපරාධ, අපචාර ආදී නොයෙකුත් සමාජ ප්‍රශ්න උද්ගත වීම කෙරෙහි බලපානු ලබන සමාජීය සාධක සමාජ විද්‍යාව පැහැදිලි කරයි. සමාජ ගැටලු සඳහා බලපානු ලබන සාධක විශ්ලේෂණය කර ගැනීම තුළින් සමාජ ප්‍රශ්නවලට බලපානු ලබන හේතුන්ට පිළියම් සෙවිය හැකි ය.

සමාජ සංවර්ධනය වඩාත් වේගවත් ව ඉදිරියට ගෙන යාමට ජාත්‍යන්තර සමාජය උත්සුක වේ. මෙහි දී සංවර්ධනය වූ හා සංවර්ධනය වෙමින් පවත්නා රටවල ස්වභාවය සැලකිල්ලට ගැනේ. විශේෂයෙන් ම සංවර්ධනය එක් කෝණයකට පමණක් සීමා වී ඇති බව සමාජ විද්‍යාඥයින් පෙන්වා දී ඇත. එනම් ආර්ථික සංවර්ධනය පමණක් නූතන සංවර්ධන ඉලක්කය වී ඇති බව පෙන්වා දෙන අතර එය හුදෙක් ම සමාජ පැවැත්ම කෙරෙහි නිශේධනාත්මක බලපෑම් එල්ල කරන බව සමාජ විද්‍යාඥයින්ගේ මතය වී ඇත. සමාජ පැවැත්ම තහවුරු කිරීම කෙරෙහි සංවර්ධනය සමාජයේ අනිකුත් සාධක සමග ගැළපිය යුතු බවද සමාජ විද්‍යාව පෙන්වා දෙයි. එනම් සමාජීය අධ්‍යාපනික, දේශපාලනික හා සාරධර්මීය වශයෙනි. ඒ අනුව සංවර්ධනය සඳහා සමාජය සැලසුම්කරණයේ දී සමාජ විද්‍යා දැනුම වඩාත් උපයෝගී වී ඇත.

සමාජයක් යනු කුමක් ද? එහි ක්‍රියාකාරිත්වය කෙබඳු ද? සමාජය පවත්වාගෙන යාම සඳහා කුමන කොටස් කුමන කාර්යයන් ඉටු කරයි ද? සමාජය වෙනස් වීම හා වෙනස් වීම කෙරෙහි බලපානු ලබන සාධක කවරේද යන්න ගැන සංකල්පීය හා න්‍යායාත්මක ව අධ්‍යයනය කරනු ලබන්නේ සමාජ විද්‍යාව තුළිනි. මෙවැනි සමාජ ස්වභාවයන් පිළිබඳ ව න්‍යායාත්මක හා සංකල්පීය අවබෝධයක් ලබා ගැනීම සඳහා සමාජ විද්‍යා දැනුම උපයෝගී වේ.

1.4 බෞද්ධ සමාජ විද්‍යාව විෂයයක් ලෙස හඳුනා ගැනීම

බුදු දහම ආගමික දර්ශනයක් වන බැවින් එහි සමාජ විද්‍යාත්මක පදනමක් පවතී ද යන්න පිළිබඳ ව විවිධ මතවාද පවතී. නමුත් මේ පිළිබඳ ව අවධානය යොමුකළ ප්‍රාමාණික දැනුමක් ඇති විද්‍යාර්ථීන් බුදු දහම තුළ විද්‍යාත්මක පදනමක් පවතින බව පැහැදිලි කර තිබේ. ඒ අතර මහාචාර්ය ඩබ්ලිව්. එස්. කරුණාරත්න මහතා විසින් බුදු දහම විද්‍යාත්මක පදනමක් මත ගොඩ නගා ඇති බව පෙන්වා දෙයි.

"ධර්මය විද්‍යාත්මක පදනමක් උඩ ගොඩ නගා තිබේ. යම් කිසිවක් පිළිබඳ ව ක්‍රමානුකූල පරීක්ෂාවක් කොට එයින් උද්ගත වන දෙය කරුණු සහිත ව පිළිගැනීම හෝ ඉවතලෑම විද්‍යාත්මක ක්‍රමයට අනුකූල වූවකි." (බෞද්ධ දර්ශනය හා චරණය) එනයින් බලන විට බුදු දහමේ විද්‍යාත්මක ලක්ෂණ මනා ලෙස පිහිටා ඇති බව ඔහුගේ මතයයි.

බුදු දහමේ සමාජ විද්‍යාත්මක පදනමක් ද පිහිටා ඇත. මේ පිළිබඳ ව කෙරී ඇති අධ්‍යයනයන් අතර මහාචාර්ය නන්දසේන රත්නපාල මහතාගේ "බෞද්ධ සමාජ විද්‍යාව" (Buddhist Sociology) නමැති කෘතිය වැදගත් වේ. එම කෘතියේ බුදු දහමේ සමාජ විද්‍යාත්මක න්‍යායික හා සංකල්පීය පදනම පැහැදිලි කර ඇත. තවද ආචාර්ය ප්‍රණීත් අභයසුන්දර මහතා විසින් රචිත "බෞද්ධ සමාජ පාලනය" නමැති කෘතිය ද බුදු දහමේ සමාජ මානව විද්‍යාත්මක පදනම මැනවින් පැහැදිලි වන අධ්‍යයනයක් ලෙස හැඳින්විය හැකි ය. නමුත් ඇතැම් සමාජ විද්‍යාඥයින් බුදු දහමේ සමාජ විද්‍යාත්මක පදනමක් නොමැති බවට කරුණු ඉදිරිපත් කර ඇත.

මැක්ස් වේබර් විසින් Religion in India නැමති කෘතියේ දී බුදු දහම, සමාජ හා දේශපාලන විරෝධී ආත්මාර්ථය පදනම් කරගත් ආගමක් ලෙස හඳුන්වයි. ඔහු විසින් මෙම මතය පළකර ඇත්තේ මුල් බුදු දහම ගැන අවබෝධයකින් තොරව බව නූතන විද්වතුන්ගේ මතය වේ. ඒ අනුව මැක්ස් වේබර් දක්වා ඇති මතය පිළිගත නොහැකි ය. බෞද්ධ සමාජ විද්‍යාවේ ප්‍රධාන ලක්ෂණ දෙකක් හඳුනාගත හැකි වේ.

I. න්‍යායාත්මක (සංකල්පීය) පදනම
II. ව්‍යවහාරික පදනම

බුදු දහමේ න්‍යායාත්මක පදනම පිළිබඳ ව අධ්‍යයනය කිරීමේ දී සූත්‍ර පිටකය වැදගත් වේ. යමක් විද්‍යාත්මකව අධ්‍යයනය කරනු ලබන්නේ කෙසේද යන්න පිළිබඳ ව එහි පැහැදිලි කර ඇත. කාලාම සූත්‍රය, චුල්ල හත්ථි පදෝපම සූත්‍රය වැනි සූත්‍ර දේශනාවල යමක් විද්‍යාත්මක ව අධ්‍යයනය කළ යුතු අයුරු විස්තර කරයි. යමක් පිළිගන්නේ ද නොපිළිගන්නේ ද යන්න තීරණය කළ යුත්තේ න්‍යායට, තර්කයට, සම්ප්‍රදායට ගරු කිරීමට ආදී ආත්මීය ලක්ෂණයන්ට අනුව නොව එහි සාධනීය ලක්ෂණයන්ට අනුව බව කාලාම සූත්‍රය පැහැදිලි කරයි. විද්‍යාවේ දී ද අගති විරහිත ව යමක් අධ්‍යයනය කරනු ලබන්නේ ද එකී ආකාරයට ය. චුල්ලහත්ථිපදෝපම සූත්‍රයේ මහ ඇතා දැකීම හෙවත් ඇත් පා උපමාව අනුව එක් සාධකයක් මත පමණක් තීරණවලට එළඹිය යුතු නොවන බවත් තව තවත් සාධක සොයා බලා අවසන් තීරණයට එළඹිය යුතු බවත් දක්වයි. විද්‍යාත්මක අධ්‍යයනයක දී ද එක් සාධකයක් මත තීරණවලට නොබසී. විවිධ සාධක සොයා යමින් කරුණු තහවුරු වනතෙක් අධ්‍යයනය කර අවසානයේ දී තීරණවලට එළඹෙනු ලැබේ.

බුදු දහම පුද්ගලයා හා සමාජය පිළිබඳ ව සමාජ විද්‍යාත්මක දෘෂ්ටි කෝණයකින් විග්‍රහ කරයි. සමාජයේ කුඩා ම අංගුව පුද්ගලයා බව පෙන්වා දෙන බුදු දහම පුද්ගලයාගේ ස්වරූපය මැනවින් පැහැදිලි කරයි. පුද්ගලයා යනු සංකීර්ණ චර්යාවන්ගෙන් යුක්ත වූවෙකි. මිනිසාගේ හැසිරීම සමස්ත ලෙස විද්‍යාත්මක ව හැදෑරිය නොහැකි බව සමාජ විද්‍යාඥයෝ ද පිළිගනිති. මෙම මතය බුදු දහම මෙසේ පැහැදිලි කරයි.

"නවණ්ණ රූපේන නරෝ සුජානෝ"

මිනිසාගේ ස්වරූපය අනුව ඔහුගේ හැසිරීමේ ස්වභාවය තේරුම් ගත නොහැකි බව එයින් පැහැදිලි වේ. එමෙන් ම බුදු දහම සාමාන්‍ය පුද්ගලයා "පෘථග්ජනයා" ලෙස හඳුන්වයි.

පෘථග්ජන යන වචනයෙහි වෙන්වීම යන අර්ථය ගෙන දෙයි. ඒ අනුව සාමාන්‍ය මිනිසා පෘථග්ජන දෝෂයෙන් යුක්ත වූ කල සමාජයෙන් වෙන් වේ. එවිට ආත්මාර්ථකාමී චර්යාවෙන් යුක්ත වේ. ආත්මාර්ථකාමිත්වය සමාජ උචිත හැසිරීමක් කෙරෙහි හෝ සාමූහික හැඟීම් කෙරෙහි හෝ ප්‍රතිජනනාත්මක ලෙස බල නොපායි. බෞද්ධ සාහිත්‍යයේ එන ඉල්ලීස ජාතකය, අදින්න පුබ්බක කථාව වැනි කථා පුවත් මගින් වඩාත් පෘථග්ජන වූවන්ගේ චරිත විග්‍රහ කරයි.

බුදු දහමේ සමාජ විද්‍යාත්මක න්‍යායට අනුව සමාජය පරිණාමයට පත්වේ. සමාජ පරිණාමය දීඝ නිකායේ අග්ගඤ්ඤ සූත්‍රයේ මැනවින් විග්‍රහ කර ඇත. මෙහි එන පරිණාමවාදය මානව විද්‍යාවේ පරිණාමවාදය හා එන අදහස් හා සැසඳේ. පරිණාමවාදීන්ට අනුව ඒක සෛල සත්ත්වයකුගේ පරිණාමය තුළින් සත්ත්ව සන්තතිය හටගෙන තිබේ. අග්ගඤ්ඤ සූත්‍රයේ එන ආභස්සර නම් සත්ත්වයා ද (සූත්‍රයේ විස්තර අනුව) ඒක සෛලීය සත්ත්වයකු ලෙස සැලකිය හැකි ය. මෙම සූත්‍රයේ සමාජ සංස්ථාවන්ගේ ප්‍රභවය සම්බන්ධව දක්වන අදහස සමාජ පරිණාමයේ වැදගත් අදහසකි. බුදුදහම, සාරධර්ම පදනම කරණ කොට ගෙන පවුල, ආර්ථිකය, විවාහය, ආගම, දේශපාලනය ආදී සමාජ සංස්ථා ඇති වූ බව පැහැදිලි කරයි. ඒ අනුව බෞද්ධ පරිණාමවාදය දේවවාදී හෝ නිර්මාණවාදී දෘෂ්ටි කෝණයන්ගෙන් මිදී ඇත.

බෞද්ධ සමාජ අන්තර් ක්‍රියාවාදය, සමාජ අනුකලනයක් මනාව ඇතිකර පුද්ගලයා තුළ මනා සමාජ පෞරුෂයක් ගොඩනැගීමට හේතු වී ඇත. ඒ තුළින් සමාජ පැවැත්ම තහවුරු කර තිබේ. සිගාලෝවාද සූත්‍රයේ එන සදිසා සංකල්පය පුද්ගලයා සමාජය සමග පවත්වා ගත යුතු සම්බන්ධතාව පැහැදිලි කරයි. පවුල, විවාහය, මිත්‍ර කණ්ඩායම්, ආර්ථිකය, ආගම, අධ්‍යාපනය, දේශපාලනය ආදී සෑම සංස්ථාවක් සමග ම පුද්ගලයා අන්තර් සම්බන්ධතාවය පවත්වාගෙන යා යුතු වේ. එය පුද්ගලයා හා සමාජය අතර ගොඩනගනු ලබන සමාජමය සම්බන්ධතාව වේ. මෙහිදී යුතුකම් හා අයිතිවාසිකම් ලෙස එම සබඳතා පවත්වා ගත යුතු වේ. පුද්ගලයා විසින් සමාජය වෙත යුතුකම් ඉටුකිරීම ද සමාජය වෙතින් පුද්ගලයාගේ අයිතිවාසිකම් තහවුරු කිරීමද සිදු විය යුතු ය. මෙම අංශය බෞද්ධ ව්‍යවහාරික සමාජ විද්‍යා අංශය ලෙස හඳුනාගත හැකි ය.

සමාජ වෙනස්වීම පිළිබඳ ව සිද්ධාන්තය ද බුදු දහමේ අඩංගු ය. බුදු දහමට අනුව සියල්ල වෙනස් වේ. එය අනිත්‍යය යනුවෙන් හැඳින්වේ. ඒ අනුව සමාජය ද වෙනස් වේ. සමාජය වෙනස්වීම පිළිබඳ ව සිද්ධාන්ත මූලික වශයෙන් අග්ගඤ්ඤ, චක්කවත්ති සීහනාද වැනි සූත්‍රවල දැකිය හැකි ය. මුසාවාදය හෙවත් අසත්‍ය කරුණු පැවසීම මගින් සමාජය තුළ අපරාද ඇතිවේ. සමාජ ක්‍රමය බිඳ වැටේ. සමාජ ක්‍රමයෙහි වෙනස්කම් ඇතිවේ. නූතන සමාජයෙහි මිනිසුන් තුළ ඇතිවන චර්යාත්මක හර පද්ධතියෙහි වෙනස්වීම තුළින් අනාගත සමාජයෙහි ඇතිවන සමාජ වෙනස්කම් සමාජ විද්‍යාඥයින් පවසන්නේ යම් සේද එසේ ම මහා සුපින ජාතකය ද අනාගත සමාජ වෙනස්වීම ගැන අනාවැකි පවසයි.

සමාජ විද්‍යාව තුළ කේන්ද්‍රීය සංකල්පයක් ලෙස සමාජ පාලනය හැඳින්විය හැකි ය. සමාජ පාලනය බිඳ වැටීමට හේතු වන්නේ සම්මත සමාජ හැසිරීමෙන් පිටත යෑම හෙවත් අපරාධ හා අපචාර ක්‍රියාවල නිරතවීමයි. සමාජයේ යම් පිරිසක් එසේ සමාජ සම්මත හැසිරීමෙන් පිටත යෑම සමාජ පාලනය බිඳ වැටීමට හේතු වේ. බෞද්ධ සමාජ පාලනය ද එකී මූලධර්මය මත පිහිටා ඇත. බුදු දහම පුද්ගලයා හා සමාජය වෙත පුඤ්ඤ/පාප, කුසල/ අකුසල යන සංකල්ප ඉදිරිපත් කරයි. එයින් පින් හා කුසල් සම්මත චර්යාවන් බවට පත් කරයි. සම්මත ක්‍රියාවන්හි නිරත වීමෙන් මනා සමාජ පාලනයක් ගෙන යා හැකි ය.

හේතුඵල වාදය බුදු දහමේ කේන්ද්‍රීය සංකල්පයක් වන අතර විද්‍යාත්මක චින්තනයෙහි හේතුඵල වාදය න්‍යායික පදනමක් වේ. බෞද්ධ හේතුඵල වාදයට අනුව පුද්ගලයාත් ලෝකයත් හේතුඵල සම්බන්ධතාවට අනුව ම ක්‍රියාත්මක වේ. මෙම අදහස සමාජ ප්‍රශ්න විසඳීම සඳහා ද උපයෝගී කරගත හැකි ය. දුගීකම ලොව ප්‍රධාන සමාජ ප්‍රශ්නයක් වේ. මෙම ප්‍රශ්නය කෙරෙහි බලපානු ලබන සාධක හේතුඵලවාදී න්‍යායට අනුව තේරුම් ගත හැකි ය. එහි දී දුගීකම සඳහා බලපානු ලබන සාධක කීපයක් දැකිය හැකි ය. ඒවා නම් නූගත්කම, සුරාපානය, සූදුව ආදී අපචාරයන්ට ඇබ්බැහි වීම, මූල්‍ය ආයතන හා සම්බන්ධ නොවීම ආදියයි.

මෙතෙක් සාකච්ඡා කරන ලද කරුණු අනුව බෞද්ධ සමාජ විද්‍යාවක් ගොඩනැගීමට අවශ්‍ය සමාජ විද්‍යාත්මක පදනමක් බුදු දහම තුළ අඩංගු බව ඉතා පැහැදිලි ව පිළිගත හැකි ය.

අභ්‍යාසය

1. සමාජ විද්‍යාව යනු කුමක් දැයි නිර්වචන ඇසුරින් හඳුන්වන්න.
2. සමාජ විද්‍යා විෂය සංවර්ධනය කෙරෙහි ප්‍රධාන වශයෙන් දායක වූ සමාජ විද්‍යාඥයන් නම් කරන්න.
3. සමාජ විද්‍යා විෂය සමාජ විමසුම සඳහා දායක කර ගත හැකි ආකාරය පැහැදිලි කරන්න.
4. බුදු දහමේ හා නූතන සමාජ විද්‍යාවේ පොදුවේ හඳුනාගත් සමාජ විද්‍යාත්මක සංකල්ප සැකෙවින් විස්තර කරන්න.